

Цина В.І.

Динаміка формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога в процесі професійно-педагогічної підготовки

*Цина Валентина Іванівна, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної педагогіки та андрагогіки*

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, м. Полтава, Україна

Анотація. В статті розглядається проблема динамічних особистісно професійних змін у формуванні особистісно професійної зрілості майбутнього педагога, розкрито на концептуальній основі поєднання підходів вікової та соціальної психології. Визначаються вихідні засади багаторівневої моделі періодизації, в якій виділяються ери, епохи, періоди і фази формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога. Визначаються домінанти кожної з окремих фаз цього процесу.

Ключові слова: *особистісно-професійна зрілість, ери, епохи, періоди і фази її формування*

Періодизація професійного становлення особистості на вікових стадіях юності та ранньої зрілості має умовний характер, оскільки ґрунтується на специфічних для різних концептуальних підходів критеріях, наукове обґрунтування яких не має поки загальноприйнятої інтерпретації. З очки зору вікової психології критерії періодизації визначаються соціокультурними етапами професійної підготовки у співвідношенні з провідними для цих етапів видами навчально-професійної діяльності. З іншого боку, технології розвивальної професійної підготовки визначаються віковим дозріванням психічних функцій. Психічні новоутворення Л. Виготський розглядав як критерії вікової періодизації, виділяючи “стабільні” і “нестабільні” (кризові) періоди розвитку [1]. Фази періодів на межі етапів розвитку особистості, коли відбувається якісна перебудова функцій і відношень особистості, ним визначалися як кризові періоди. У цей період революційним шляхом відбуваються суттєві зміни в становленні особистісно професійної зрілості майбутнього педагога.

Виникнення і формування психологічних новоутворень на кожному етапі розвитку особистості А. Леонтьєв і Д. Ельконін розглядають за критерієм провідної діяльності. Періодизація професійного становлення майбутнього педагога у вікові періоди ранньої юності (15-19 років), пізньої юності (20-22 роки) і ранньої зрілості (від 23 до 26 років) визначається специфічними “соціальними середовищами” (А. Петровський [5]), “провідними психічними функціями” (Л. Виготський [1]) та певними провідними видами діяльності (А. Леонтьєв [3], Д. Ельконін [7]).

Професійно-педагогічний розвиток майбутнього педагога найбільш продуктивно відбувається в “зоні найближчого розвитку” (Л. Виготський), який визначається співвідношенням зовнішніх впливів професійної підготовки і внутрішніх умов дозрівання вищих психічних функцій особистості. Кожному етапові професійної підготовки притаманні ознаки чутливості – вибіркової вікової чутливості нервової системи до зовнішніх освітніх впливів. Передчасність або запізнювання застосування певних педагогічних технологій на кожному етапі професійної підготовки може робити професійний розвиток майбутнього вчителя малоефективним.

Ідеї Л. Виготського, Д. Ельконіна, А. Леонтьєва та А. Петровського використані в нашому дослідженні для розбудови періодизації у формуванні особистісно професійної зрілості майбутнього педагога. **Метою** статті є розкриття динамічних особистісно професій-

них змін у формуванні особистісно професійної зрілості майбутнього педагога на концептуальній основі поєднання підходів вікової та соціальної психології. Індивідуальний психологічний розвиток і свідомість є результатом розвитку особистості в індивідуальних для неї умовах. Розвиток особистісно професійної зрілості визначається динамікою поетапно змінюваних умов освітньо-професійної діяльності майбутнього педагога.

Провідні фази особистісно професійного розвитку є визначальними в обґрунтуванні етапів періодизації формування особистісно професійної зрілості.

Будучи суб’єктом навчально-професійних взаємовідносин, майбутній педагог виступає як особистість із своїми індивідуальним психологічним розвитком і свідомістю. Суттєвою умовою розуміння процесу розвитку особистісно професійної зрілості майбутнього педагога виступає аналіз психолого-педагогічних особливостей освітнього середовища, оцінювання рівня зрілості особистості всіма суб’єктами освітнього процесу з позиції особистісно професійної зрілості цього освітнього середовища і тих його суб’єктів, серед яких відбувається становлення майбутнього педагога. За висловом А. Петровського, не можна пояснити причини ставлення суспільних груп до особистості без виявлення рівня розвитку цих груп [5, с. 370].

Освоєна освітнім закладом частина потенційного освітнього середовища Н. Селівановою визначається як освітній простір, тобто те поле навчально-професійної діяльності, яке цілеспрямовано створюється і розвивається закладом освіти [6]. Створення відкритого освітнього простору спрямовується за І. Якиманською на виявлення і прояв кожним студентом потенційних навчально-професійних можливостей [8].

Набуття зовнішнім освітнім середовищем властивостей освітньо-професійного простору може відбуватися, згідно системно-інформаційної методології в сучасній науці, лише за умови здатності цього освітнього середовища адекватно сприймати ту освітньо-професійну інформацію, що відповідає його актуальному стану [4, с. 78].

Психолого-педагогічний аналіз особистісно професійної зрілості майбутнього педагога є неможливим без визначення тих змін і впливів на освітньо-професійний простір, яких він здійснює у життєдіяльності всіх суб’єктів цього простору: викладачів, студентів, замовників та споживачів освітніх послуг. Тому розвиток особистісно професійної зрілості майбутнього педагога визначається не лише психологіч-

ними закономірностями його розвитку, а потребує також розгляду соціально-педагогічних аспектів його розвитку як суб'єкта системи особистісно-освітніх і професійних відносин.

Процес формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога не може бути обмежений тільки розвитком його пізнавальних, емоційно-вольових індивідуальних якостей. В сучасній психолого-педагогічній науці склалася соціально-психологічна теоретична концепція А. Петровського з обґрунтування процесу розвитку особистості індивіда в онтогенезі. Згідно цієї концепції детермінантою розвитку особистості виступає діяльнісно-опосередкований тип взаємовідносин, які складаються у людини з найбільш референтною (значущою для неї) на даний період спільнотою (спільнотами).

Зміст і характер освітньо-професійної діяльності і спілкування суб'єктів професійної підготовки, які задаються освітньо-професійним простором ВНЗ, опосередковують взаємовідносини майбутніх педагогів з іншими учасниками цієї підготовки. З цього випливає висновок, що особистісно професійна зрілість всіх учасників освітнього процесу ВНЗ виступає чинником формування особистісно професійної зрілості особистості майбутнього педагога в освітньому просторі ВНЗ.

Концепція персоналізації характеризує майбутнього педагога потребою бути особистістю, а також здатністю бути нею. Потреба бути особистістю проявляється в його прагненні опинитися і залишатися максимальною мірою представленим значущими для нього якостями в життєдіяльності інших учасників освітнього процесу, впливати своєю освітньо-професійною діяльністю на перетворення їхньої освітньо-сміслової сфери. Здатність же бути особистістю потребує прояву майбутнім педагогом індивідуальних особливостей і засобів, що забезпечуватимуть освітньо-професійну діяльність із задоволення потреби бути особистістю.

Створення освітньо-професійного простору, в якому персоналізація кожного учасника освітнього процесу є умовою персоналізації всіх його учасників виступає найголовнішою умовою реалізації потреби майбутнього педагога бути особистістю.

Входження та інтеграцію майбутнього педагога в нові для нього освітньо-професійні простори ми визначаємо як формування його особистісно професійної зрілості в узагальненому вигляді. Перехід абітурієнта в статус першокурсника, опанування новими навчальними дисциплінами, участь у різних формах організації професійної підготовки або ж формування особистісно професійної зрілості в масштабах більш тривалого часу (від прояву нахилів та здібностей до педагогічної діяльності), цей процес необхідно розглядати як входження в ряд змінюваних та тимчасово-стабільних освітньо-педагогічних просторів, представлених участю майбутнього або вже кваліфікованого педагога в діяльності суб'єктів освітнього і професійно-педагогічного процесу, серед яких він активно освоюється.

Тимчасова стабільність освітніх просторів (абітурієнт, підготовка молодшого спеціаліста, бакалаврат, підготовка спеціалістів, магістратура, молодий спеці-

аліст і т.д.) дає змогу визначити динаміку формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога при входженні його у ці відносно стабільні освітньо-професійні простори (див. рис. 1).

Формування особистісно професійної зрілості обумовлено психолого-педагогічними закономірностями, які необхідно відтворюються незалежно від специфічних характеристик того поетапно створюваного тимчасового освітньо-професійного простору, в якому воно здійснюється: і в підготовці абітурієнта, і в навчанні першокурсника, і в підготовці молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів і магістрів – всюди вони є відносно спільними. Етапи формування особистісно професійної зрілості у відносно стабільні часові відрізки ми називаємо фазами її формування, які згідно соціально-психологічної теоретичної концепції А. Петровського, можуть бути виділені у три фази: адаптація, індивідуалізація і інтеграція [5, с. 373].

Таблиця 1. Модель формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога під час його входження у відносно стабільний освітній простір

Фази	Підфази
Адаптації	Стабільності
	Кризи
Індивідуалізації	Стабільності
	Кризи
Інтеграції	Стабільності
	Кризи

Перша фаза формування особистісно професійної зрілості передбачає активне опанування діючих на конкретних етапах і в формах професійно-педагогічної підготовки нормативних вимог та оволодіння відповідними до цих вимог формами та засобами навчально-професійної діяльності.

Початок другої фази – індивідуалізації, обумовлюється загостренням суперечності між досягнутими результатами адаптації на певному етапі або в формі організації професійної підготовки у вигляді особистісно професійної зрілості на рівні не нижчому, ніж опанованому всіма учасниками навчально-професійної діяльності та не задоволеністю на першій фазі потреби майбутнього педагога в максимальній персоналізації навчально-професійних досягнень. Фаза індивідуалізації характеризується активізацією пошуку засобів і способів вираження ним своєї індивідуалізації та її фіксації у навчально-професійній діяльності.

Третя фаза – фаза інтеграції у формуванні особистісно професійної зрілості визначається суперечностями між сформованим на попередній фазі індивідуалізації прагненням майбутнього педагога бути ідеально представленим серед інших учасників навчально-професійної діяльності своїми особливостями і значущими для нього відмінностями та потребою освітнього простору схвально прийняти та культивувати лише ті демонстровані особистістю індивідуальні особливості, які є в ньому прийнятними і відповідають цінностям зрілої професійно-педагогічної діяльності, освітнім стандартам, сприяють успішній сумісній освітньо-професійній діяльності всіх учасників професійної підготовки.

Розглянуті фази формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога є складовими становлення його особистості у вигляді мікроциклів її розвитку на етапах і в формах організації професійно-педагогічної підготовки, закладеними державними освітніми стандартами в освітньому просторі педагогічного ВНЗ. У разі, якщо студенту не вдається подолати труднощі адаптаційного періоду на окремих етапах і в формах організації професійної підготовки в стійко значущому для нього освітньому просторі та вступити в другу фазу формування особистісно професійної зрілості, найвірогідніше, в нього будуть розвиватися якості конформності, залежності, безініціативності, проявлятиметься нерішучість, невпевненість у своїх навчально-професійних можливостях.

Розглянута послідовність фаз формування особистісно професійної зрілості обумовлює суттєвість її змін кожного разу, коли відбувається значущі перетворення освітньо-професійного простору, до якого залучений майбутній педагог. Багаторазові зміни освітньо-професійних просторів впродовж часу навчання в педагогічному ВНЗ обумовлюють входження майбутніх педагогів в численний ряд, передбачених державними освітніми стандартами, відносно стабільних та референтних для нього освітніх просторів, які приносять йому цілий ряд конструктивних і деструктивних результатів у формуванні особистісно-професійної зрілості, створюючи достатньо стійку її індивідуальну структуру.

Суперечність між потребою майбутнього педагога в персоналізації та об'єктивною зацікавленістю референтного для нього освітньо-професійного простору ВНЗ приймати лише ті прояви його особистісно-професійної індивідуальності, що відповідають нормативним вимогам державних освітніх стандартів, завданням професійно-педагогічної підготовки та умовам функціонування та розвитку цього освітнього простору, виступають джерелом формування особистісно професійної зрілості особистості майбутнього педагога. Конструктивне подолання цієї суперечності уможливує інтеграцію особистості майбутнього педагога в освітньо-професійному просторі і далі – в системі професійно-педагогічної діяльності.

Формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога відбувається в освітніх просторах педагогічного ВНЗ, ієрархічно розміщених на ступенях і етапах професійно-педагогічної підготовки. Характер і особливості цього процесу визначаються рівнем особистісно професійної зрілості тих освітніх просторів, до яких особистість входить і є до них інтегрованою.

Наведені нами вище теоретичні основи обґрунтовують процес поетапного формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога. Класифікатор професій виділяє такі кваліфікаційні рівні сформованості особистісно професійної зрілості осіб, здатних до виконання завдань та робіт певної кваліфікації:

– професіонали з виконання завдань із збільшення існуючого фонду (обсягу) знань, застосування певних концепцій, теорій та методів для розв'язання певних психолого-педагогічних проблем чи в систематизованому викладанні відповідних навчальних дисциплін у

повному обсязі: спеціаліст, магістр, наукові ступені кандидата, доктора наук;

– фахівці з виконання спеціальних робіт, пов'язаних із застосуванням положень та використанням методів психолого-педагогічної науки: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціалісти, що проходять післядипломну підготовку або використовуються на роботах з керування складними технічними комплексами чи їх обслуговування [2].

Професії, за якими здійснюється професійно-педагогічна підготовка майбутніх педагогів, визначаються Класифікатором професій за підрозділом класифікаційного угруповання 23 - викладачі і включає викладачів університетів та ВНЗ (клас 231), викладачів середніх навчальних закладів (клас 232), вчителів початкової школи та працівників дошкільних закладів (клас 233), вчителів спеціалізованих навчальних закладів (клас 234) та інших фахівців і професіоналів у галузі навчання (клас 235).

Формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога може починатися в умовах ВНЗ I-II рівнів акредитації (педагогічні коледжі, училища) за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодший спеціаліст переважно студентською молоддю віком 15-19 років.

Формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога продовжується в ВНЗ III рівня акредитації (педагогічні інститути, університети) за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр студентською молоддю віком від 18 до 21 року. Перехід на цей новий етап формування в майбутніх педагогів особистісно професійної зрілості детермінований розвиненістю вищої педагогічної освіти, її престижністю.

Формування особистісно професійної зрілості молоді віком 21-22 років у ВНЗ III-IV рівнів акредитації визначається періодом професійної підготовки майбутнього спеціаліста. Провідним фактором формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога тут виступає не стільки сама по собі навчально-професійна діяльність, скільки відношення студента до навчальної діяльності, до рівня своєї успішності, його відповідальність, організованість.

Специфічною особливістю періоду формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога віком 22-23 роки в умовах магістратури, у порівнянні з попереднім періодом, є те, що вступ у нього не обмежується входженням в новий освітньо-професійний простір ВНЗ IV рівня акредитації, а здебільшого, поєднується із одночасним входженням студента-магістранта в референтне для нього освітнє середовище за місцем часткового (для стаціонарної форми навчання) або повного (для заочної форми навчання) працевлаштування.

Таким чином нами спроектована багаторівнева модель періодизації, в якій виділяються ери, епохи, періоди і фази формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога (таблиця 1). Три вікові періоди (ранньої, пізньої юності та ранньої зрілості), на які приходить професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів у ВНЗ II-IV рівнів акредитації, входять в одну еру сходження до особистісно професійної зрілості. Ця ера не завершується періодом навчання у ВНЗ після отримання диплому про базу чи

повну вищу педагогічну освіту, а продовжується ще приблизно 10-15 років в нових освітньо-виробничих просторах загальноосвітніх закладів, де і завершується органічне входження вчорашнього майбутнього педагога в права особистісно і професійно зрілого педагога, повноправного члена суспільства.

Виділення ери сходження до особистісно професійної зрілості є необхідно доцільним з позиції прийняття освітньо-професійного середовища як відносно стабільного і спрямованого упродовж всіх років професійного становлення особистості педагога на формування його особистісно професійної зрілості. Тому весь шлях до здійснення цієї мети можна визначати як єдиний і цілісний етап в життєдіяльності людини, який, згідно вище обґрунтованим положеннями, передбачає три фази формування особистісно професійної зрілості педагога, його входження в освітньо-

професійне середовище, тобто вищевказані адаптацію, індивідуалізацію і інтеграцію.

Тривалі за часом вони виступають як макрофази формування особистісно професійної зрілості педагога в межах однієї ери, визначені у вигляді трьох епох – рання юність, пізня юність та рання зрілість. Саме таким чином майбутній педагог поступово перетворюється в професійно зрілу особистість, самодостатню, здатну до виховання нових підростаючих поколінь, до продовження себе в інших. Третя макрофаза (епоха), починаючись після завершення навчання у педагогічному ВНЗ, виходить за його хронологічні межі. Вступ майбутнього педагога в самостійну професійно-педагогічну діяльність виступає як епоха переламу, загострення суперечностей, що є типовим для стадії інтеграції.

Таблиця 1. Динаміка формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога

Підфази	Стабільності	Кризи	Стабільності	Кризи	Стабільності	Кризи
Макро-фази	Адаптації		Індивідуалізації		Інтеграції	
Періоди	Отримання кваліфікації молодшого спеціаліста або перші два роки навчання на бакалавраті		Завершення отримання базової та повної професійно-педагогічної освіти		Працевлаштування і професійно-педагогічна діяльність випускників ВНЗ у загальноосвітніх навчальних закладах	
	Молодший спеціаліст (15-19 років)				Магістр (22-23 роки)	
			Бакалавр (18-21 рік)		Спеціаліст (21-22 роки)	
	Фахівці			Професіонали		
	Класифікаційне угруповання професій 23 - викладачі					
				Клас професій 231 – викладачі університетів та ВНЗ		
	Клас професій 232 – викладачі середніх навчальних закладів					
	Клас професій 233 – вчителі початкової школи та працівники дошкільних закладів					
	Клас професій 234 – вчителі спеціалізованих навчальних закладів					
Клас професій 235 – інші фахівці та професіонали в галузі навчання						
Епохи (вікові періоди)	Рання юність (15-19 років)		Пізня юність (20-22 роки)		Рання зрілість (23-26 років)	
Ера	Сходження до особистісно професійної зрілості					

Епохи діляться на періоди формування особистісно професійної зрілості в конкретному освітньо-професійному просторі, характерному для кожного вікового етапу, які різняться за рівнями особистісно професійної зрілості. Ці періоди діляться, в свою чергу, як було вже зазначено вище, на фази (тут вже мікрофази) формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога.

Епоха ранньої юності (15-19 років) охоплює вікові періоди перебування в загальноосвітній школі та перші два роки навчання у педагогічному коледжі або ВНЗ. Епоха пізньої юності (20-22 роки) і період завершення отримання базової та повної професійно-педагогічної освіти співпадають. Епоха ранньої зрілості (23-26 років) включає віковий період працевлаштування і професійно-педагогічної інтеграції випускників ВНЗ.

Поєднання в розглянутій вище концепції формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога підходів вікової та соціальної психології дозволяє нам визначити доміанти кожної з окремих фаз цього процесу. Перша макрофаза (епоха ранньої юності) характеризується відносною перевагою адаптації над індивідуалізацією. Для другої (епоха пізньої юності) – індивідуалізації над адаптацією (роки становлення індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності). Третя фаза (епоха ранньої зрілості) відзначається домінуванням інтеграції в освітньо-професійне середовище над індивідуалізацією.

Отже, формування особистісно професійної зрілості майбутнього педагога відбувається в умовах конкретних освітньо-професійних просторів у навчально-професійній діяльності, де провідна роль належить професійно-педагогічному навчання і виховання.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Выготский Л.С. Собр. соч. : в 6 т. / Л.С. Выготский. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 3 : История развития высших психических функций. – 1983. – 368 с.

Vygotsky L.S. *Sobr. soch. : v 6 t. / L.S. Vygotsky. - M. : Pedagogika, 1983. - T. 3 : Istoriya razvitiya vischih psichicheskikh funkciy [History of development of higher mental funtions]. - 1983. - 368 s.*

2. Класифікатор професій ДК 003:2010, затверджений наказом Державного Комітету України з питань технічного регулювання і споживчої політики від 28 липня 2010 року № 327 : [Е-ресурс]. – Режим доступу: <http://trener.in.ua/images/treningy/klasifikator.pdf>.

Klassifikator prophesy 003:2010 [Classifier of prophesy 003:2010], zatverdzhenu nakazom Dergavnogo Komitetu Ukrainy s pitan tehnichnogo reguluyannya i spozhivchoi politiki od roku 2010 28 lipnya № 327: [Online]. – Avaible at: <http://trener.in.ua/images/treningy/klasifikator.pdf>.

3. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / Леонтьев А.Н. – М. : Политиздат, 1977. – 304 с.

Leontiev A.N. Deyatel'nost. Soznanie. Lichnost. [Activities. The consciousness. Personality] / A.N. Leontiev. - M. : Politizdat, 1977. - 304 s.

4. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах : [колективна монографія] / [В. Андрущенко, Н. Дівинська, Б. Корольов та ін.; за заг. ред. В. Андрущенко, В. Лугового]. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 256 с.

Osodistisno orientovani tehnologiy navchannya i vihovannya u vichih navchalnih zakladah [Osobiste area tehnologii learning] : [kolektivna monografiya] / [V. Andrushchenko, N. Dvinski, B. Korolyov ta in.; za zag red. V. Andrusenka, V. Lugovogo]. - K. : Pedagogiczna dumka, 2008. - 256 s.

5. Психология : [учебник для студ высш. учеб. заведений] / А. Петровский, М. Ярошевский, А. Брушлинский. - 6-е изд., стер. - М. : "Академия", 2006. - 512 с.

Psihologiya [Psychology] : [uchebnik dla visch. ucheb. zavedeniy] / A. Petrovsky, M. Yaroshevsky, A. Brushlinsky. 6-e izd., ster. – M. : "Akademija", 2006. - 512 s.

6. Развитие личности школьника в воспитательном пространстве : проблемы управления / Под ред. Н.Л. Селивановой. – Йошкар-Ола : Марийский инс-т образования, 1999. – 96 с.

Razvitiye lichnosti shkol'nika v vospitatel'nom prostranstve : problemi upravleniya [The development of the individual student in the education space : problems of governance] / Pod red. N. L. Selivanovoy. - Yoshkar-Ola : Mariyskiy ins-t. obrasovaniya, 1999. - 96 s.

7. Эльконин Д.Б. К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте / Д.Б. Эльконин // Вопросы психологии. – 1971. – № 4. – С. 6-20.

Elkonin D.B. K probleme periodizaciyi psihicheskogo razvitiya v detskom vozraste [To the problem of periodization of mental development in childhood] / D.B. Elkonin // Voprosi psichologii. - 1971. - № 4. - S. 6-20.

8. Якиманская И.С. Технология личностно-ориентированного образования / И.С. Якиманская. – М. : Сентябрь, 2000. – 176 с.

Yakimanskaya I. S. Tehnologiya lichnostno-orientirovannogo obrazovaniya [Technology learner-centered education] / I. S. Yakimanskaya. - M : Sentyabr, 2000. - 176 s.

Tsina V.I. Dynamics of formation of personal and professional maturity of future teachers in the process of professional-pedagogical training

Abstract. The article considers the problem of dynamic Sousse professional changes in the formation of personal and professional maturity of future teachers, disclosed on the conceptual basis of the combination of approaches age and social psychology. Define the basic principles of multilevel models of periodization, which are highlighted in eras, epochs, periods and phases of the formation of personal and professional maturity of future teachers. Determined dominants each of the individual phases of this process.

Keywords: *personal and professional maturity, eras, epochs, periods and phases of its formation*

Цина В.И. Динамика формирования личностно профессиональной зрелости будущего педагога в процессе профессионально-педагогической подготовки

Аннотация. В статье рассматривается проблема динамических личностно профессиональных изменений в формировании личностно-профессиональной зрелости будущего педагога, раскрытая на концептуальной основе сочетания подходов возрастной и социальной психологии. Определяются исходные принципы многоуровневой модели периодизации, в которой выделяются эры, эпохи, периоды и фазы формирования личностно-профессиональной зрелости будущего педагога. Определяются доминанты каждой из отдельных фаз этого процесса.

Ключевые слова: *личностно-профессиональная зрелость, эры, эпохи, периоды и фазы ее формирования*